

Skötselplan för naturreservatet Tavle fjärden Umeå kommun

Kartbilagor:

1. Vegetationstyper
2. Skötselområden
2. Besöksanläggningar

1. Syfte med säkerställande och skötsel

Det övergripande syftet med bildande och skötsel av naturreservatet är att långsiktigt säkerställa habitaterna *Skogar på landshöjningskust* (9030) och *Öppna, svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn* (7140) samt de arter som lever i dessa miljöer för att kompensera påverkan på dessa habitat inom Natura2000-området Umeälvens delta. Vidare är syftet att säkerställa områdets helhetsvärden utifrån de naturliga landhöjnings- och sedimentationsprocesser och den ständigt pågående vegetationssuccession som präglar områdets orörda skogar, strandängar, våtmarker och vattenmiljöer.

Naturreservatets prioriterade syfte enligt miljöbalken är att:

- Bevara värdefulla naturmiljöer

2. Beskrivning av objektet

2.1 Administrativa data

Namn	Tavle fjärdens Naturreservat
Skyddsform	Naturreservat 2402196 (Reg-DOS ID: 2013422)
Kommun	Umeå
Län	AC
Läge	9 km sydost om Umeå centrum Topografiska kartor 20K NO Ekonomisk karta 20K 6f Mittkoordinat (RT90): 1726998, 7083032
Naturgeografisk region	29a, Kustslätter och dalar med finsediment kring norra Botten viken
Gräns	Reservatets avgränsning framgår av bifogad karta
Ägarkategori	Enskilt ägd mark och staten genom Naturvårdsverket
Fastigheter	Se beslutets bilaga 1
Förvaltare	Länsstyrelsen i Västerbottens län genom Stiftelsen naturvård vid nedre Umeälven
Totalareal	126 ha
Skyddad areal produktiv skog	42 ha

2.2 Naturtyper inom området

Naturtypsindelning ¹		Areal (ha)
Granskog	Granskog av blåbärsristyp (2.1.2.1)	5
	Sumpgranskog av ristyp (2.1.2.3)	1
	Granskog av lågörttyp (2.1.2.4)	2
	Granskog av ormbunkstyp (2.1.2.5)	1
Lövblandad barrskog	Blandskog av örttyp (2.3.1.3)	3
Lövskog	Sumpbjörkskog av ris-grästyp (2.2.1.6)	10
	Gråalskog (2.2.4.1)	9
	Sumpsnårskog av vide-örttyp (2.2.5.1)	16
	Skog i igenväxningssuccession (2.3.2.1)	5
Våtmark	Gran-björkkärr av fattig vitmosstyp (3.2.1.3)	1
	Mjukmattekärr av starr-vitmosstyp (3.2.4.1)	2
	Mjukmattekärr av ört-starr-vitmoss-brunmosstyp (3.3.3.3)	31
Vatten	Högvassar av sjösävtyp (6.1.3.1)	36
	Vegetationsfria vattenytor	4

¹Naturtypsindelning enligt *Vegetationstyper i Norden, 1994* (se bilaga 1).

Naturtypsindelning ²		Areal (ha)
Skog	Skogar på landshöjningskust (9030)	38
	Övrig skogsmark (9900)	11
Våtmark	Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn (7140)	34
Sötvatten	Övrigt sötvatten (3800)	40
Övrig mark	Övrig öppen icke-natura-typ (6960)	3

²Naturtypsindelning enligt basinventering av skyddad natur, rådets direktiv 92/43 EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

2.3 Allmän beskrivning av reservatet

Tavlefjärden ligger ca 9 km SO om Umeå centrum, direkt öster om Yttertavle by. Reservatet är beläget på ömse sidor om Tavelåns utlopp i Tavlefjärden och sträcker sig på båda sidor en dryg kilometer uppströms utloppet av själva ån.

Tavlefjärden är ca 6 km lång från Tavelåns utlopp i Tavlefjärden till mynningen i Yttre Tätfjärden NO om Holmsund. Tavelån avvattnar Umeå kommuns största sjö, Taveljön som ligger ca 30 km inåt landet i riktning åt nordväst. Åns omgivning är i stora delar påverkade av modernt skogsbruk, men vattenmiljön är varierad med omväxlande forspartier och selavsnitt. Vattenkvaliteten är god och ån har starka fiskbestånd och en artrik bottenfauna.

I de nedre delarna mot utloppet saknas forsar och vattnet är mycket lugnflytande. Innan utloppet rinner ån genom jordbrukslandskapet i Innertavle. Vattnet i dessa delar är påverkat

Bilaga 3 till "Förordnande om naturreservat för
Tavlefjärden, Umeå kommun

Beteckning
511-9613-2004

Datum
2008-12-02

av jordbrukslandskapets finsedimentmarker och är tydligt färgat och särskilt vid högflöden är andelen suspenderat material högt. Åns nedre del, som rinner genom reservatet ner till utloppet, kantas av en bård av gammal gråalskog med höga naturvärden.

Tavlefjärdens innersta del utgörs av omfattande flacka landhöjningsmarker på finsediment. På flygbild eller ortofotokarta kan man se hur Tavelåns huvudfåra har ändrat sitt lopp åt öster vid flera tillfällen.

Vid 1800-talets början hade Tavelån tre eller fyra parallella utloppsfåror. De gamla åfåror utgörs idag av våtmarker i olika igenväxningsstadier som löper som breda remsor mellan fastmarksområden. Ca 20 % av hela området består av lövsumpskogar och örtrika lövkärr. Dessa skogar har mycket höga naturvärden. De är vildvuxna och andelen död ved är ända upp till 50 % av det totala virkesförrådet. En del av lövskogarna domineras av ren gråalskog och/eller viden (sälg, jolster och svartvide). Lövskogsområdena ligger alla på mycket flacka marker. Längre upp från vattenlinjen kommer glasbjörken in allt mer och tar över dominansen från gråal och viden. Ytterligare högre upp kommer också granen in och där finns alla övergångar mellan lövdominerade och barrdominerade miljöer.

Längs fjärdens sidor är marken inte lika flack och där finns äldre primära gransuccessioner som är förhållandevis opåverkade. I dessa är höjdgradienten och växtsuccessionen tydligare. I de grandominerade övre delarna finns spåren av den gamla lövskogen i form av avdöende gamla gråalar inne i skogen.

Vid högvatten i havet når bräckt vatten de inre delarna av Tavlefjärden, och de nedre flacka delarna runt utloppet översvämmas. Dessa delar är därför de näringsrikaste vilket syns på vegetationen och fältskiktet som domineras av olika högväxta gräs- och starrarter samt en del högrter som t ex älgört och storvuxna ormbunksarter.

Söder om Tavelåns utlopp finns en grund innerfjärd där landhöjningen på ca 0,9 cm/år och sedimentationen snabbt förändrar miljön och skapar nya grundområden och nytt land. Hela den inre delen av fjärden har ett djup som sällan överstiger 0,5-0,7 meter. Öppna vattenområden finns framförallt vid åmynningen och längs centralfåran söderut. De grunda vattenmiljöerna som utgör ca 30 % av områdets totalareal är mycket värdefulla för insekts- och fågellivet.

Mellan vattenlinjen och fastmarken finns utmed hela fjärden en bred bård med våtmarker av gungflytyp. Ovanför våtmarkerna finns en smal zon av strandängar och buskmarker. På grund av landhöjningen beskogas dessa marker snabbt och arealen strandäng och buskmarker är därför begränsad.

Den innersta delen av fjärden utgör en värdefull fågellokal både för rastande fåglar vår och höst, men också som häckfågelområde. Totalantal på 100 till 1000-talet svanar, gäss och änder rastar i området framförallt under våren. Kombinationen med de lövrika skogsområdena och fjärdens våtmarker och grunda vatten gör att området har ett mycket rikt fågelliv. Här finns t ex alla i regionen förekommande hackspettsarter som häckande eller som nyttjande av området för födosök. Ett stort antal tättingar och flera uggle- och rovfågelarter häckar i området eller i dess närmiljöer. I själva fjärden häckar hela 6-8 olika andarter.

Många speciella lövskogs- och våtmarksberoende arter som småfläckig sumphöna näktergal, kärrsångare, busksångare och gräshoppsångare noteras vissa år.

Tavlefjärden med omgivande skogar kring utloppsområdet av Tavelån hör till de rikaste kustnära naturmiljöerna i regionen. Särskilt höga naturvärden har de stora arealerna av lövsumpskogar och lövkärr. Storleken, den stora variationen och kombinationen mellan olika naturmiljöer är mycket värdefull. På en sträcka av drygt tre kilometer från Tavelåns utlopp och söderut saknar fjärden omgivande bebyggelse.

Landhöjnings- och igenväxningsprocesserna i området har ett stort vetenskapligt intresse.

Natura 2000

Tavlefjärden planeras att på sikt införlivas i nätverket Natura 2000. De värdefulla livsmiljöer (habitat) som enligt Art- och habitatdirektivet förekommer inom reservatet är *Skogar på landshöjningskust* (9030) och *Öppna, svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn* (7140).

3. Skötselområden

Reservatet har delats in i 3 skötselområden enligt kartan i bilaga 2. Indelningen har gjorts utifrån naturreservatets syften, gemensamma drag i naturtyp, markanvändning och praktiska förutsättningar. För varje skötselområde beskrivs uppsatta kvalitetsmål samt skötselåtgärder. Skötselområdena kommer med tiden att förändras genom landhöjning och sedimentation samt en till dessa processer kopplad vegetationssuccession vilket gör att områdenas gränser mot varandra med tiden kommer att förändras.

Stiftelsen Naturvård vid nedre Umeälven är förvaltare av reservatet samt huvudman för genomförande av den löpande skötseln enligt fastställd skötselplan.

3.1 Vattenområde med fri utveckling

Vattenområdet sammanfaller med naturtyperna vegetationsfria vattenytor och högvassar av sjösavtyp (se bilaga 1) och omfattar 40 ha. Området utgörs av Tavelåns nedre lopp och mynningsområde i den inre delen av Tavlefjärden. Mynningsområdet påverkas påtagligt och förändras fortlöpande genom sedimentation och genom landhöjningen. Dessa naturliga processer ger upphov till en ständig tillväxt av grundområden där den biologiska produktionen är mycket hög. Dessa områden utgör viktiga rast- och häckningslokaler för fåglar.

3.1.1 Kvalitetsmål

De naturliga processerna landhöjning och sedimentation, som danar vattenområdets och bottnarnas utseende ska fortgå opåverkade av mänskliga ingrepp. Tavlefjärdens grundområden ska utgöra viktiga biologiska produktionsområden. Vattenområdena ska också fortsätta att utgöra viktiga rast- och häckningslokaler för fåglar.

3.1.2 Skötselåtgärder

Inga skötselåtgärder vidtas.

3.2 Våtmarker med fri utveckling

Huvuddelen av reservatets våtmarker återfinns som blöta kärr i fjärdens inre uppgrundade del och i tidigare älvfåror omgivna av skogsmark i norra delen av reservatet samt ner längs fjärdens stränder. Våtmarkerna sammanfaller med naturtyperna gran-björkkärr av fattig vitmosstyp, mjukmattekärr av ört-starr-vitmoss-brunmosstyp samt mjukmattekärr av starr-vitmossstyp (se bilaga 1) och omfattar 34 ha.

Våtmarkernas utseende och vegetationsdynamik styrs idag av landhöjningen samt av naturliga hydrologiska processer. Då reservatets våtmarker lämnas för fri utveckling leder det till att dessa på ett naturligt sätt långsamt får torrare förutsättningar och med tiden förändras från öppna, blöta kärr till sumpskogar.

3.2.1 Kvalitetsmål

De naturliga, långsiktiga förändringarna av reservatets våtmarker ska fortgå opåverkat av mänskliga ingrepp. Våtmarkerna ska även i övrigt förbli orörda med sina karaktäristiska strukturer och artsamhällen.

3.2.2 Skötselåtgärder

Inga skötselåtgärder vidtas.

3.3 Skog med fri utveckling

Skogarna sammanfaller med naturtyperna granskog av blåbärsristyp, sumpgranskog av ristyp, granskog av lågörttyp, granskog av ormbunkstyp, blandskog av örttyp, sumpbjörkskog av ris-grästyp, gråalskog, sumpsnårskog av vide-örttyp samt skog i igenväxningssuccession (se bilaga 1) och omfattar totalt 53 ha. Skogarna omfattar alla skeden av naturliga successioner av skog på sedimentmark som uppkommer genom landhöjningen. På de inre delarna av stränderna övergår zonen av vide- och alsnår till en första generation av träd, närmast ån dominerad av gråal och i övriga delar av glasbjörk. Innanför denna bård kommer successivt andra lövträd in och här dominerar oftast glasbjörk tillsammans med gråal, jolster och sälg. Här brukar också de första granarna etablera sig. I de senaste stadierna av denna succession dominerar granen som initialt bildar mycket täta skogar. Granskogarna styrs framför allt av interndynamik, det vill säga processer som verkar inom bestånden. Dessa naturliga processer karaktäriseras bland annat av trädens åldrande och döende, stormfällningar, insekters och svampars nedbrytning av ved samt nyetablering av träd i skogen. I den nordvästra delen av reservatet finns en del skogar i sena successionsstadier som är helt dominerade av gran. Här kan lövinslaget vara litet och bestå av enstaka döende gråalar som står kvar som rester från tidigare generationer lövrik skog. I reservatets norra del finns också sekundär skog på igenväxande åkermarker. På en mindre del (ca 1 ha) av dessa marker (se beslutets bilaga 2) får jordbruksdrift bedrivas i enlighet med reservatsföreskrifterna.

Rikedomen på lövträd, mängden död ved och den höga produktionen, i bl.a. fältskiktet, är några av de viktigaste förutsättningarna för det rika insekts- och fågellivet i områdets skogar.

I reservatets norra och östra delar har en del skogsbruk förekommit i form av gallring, plockhuggning samt vedtäkt. Längst i öster mot åkermarken finns ett litet hygge.

3.3.1 Kvalitetsmål

Den naturliga successionen på låglänta sedimentmarker och skogarnas interndynamik ska fortgå opåverkad av mänskliga ingrepp. Skogarna ska utvecklas fritt för att på sikt uppnå en urskogsartad karaktär. Skogarna ska ha en skiktad och varierad struktur och andelen död ved av det totala vedförrådet döda och levande träd ska öka för att på sikt uppgå till minst 20 %, som ett genomsnitt i tid och rum. Sekundära skogsmarker, före detta odlingsmarker (undantaget det område där jordbruksdrift får bedrivas) och det lilla hygget, ska återbeskogas genom naturlig succession.

3.3.2 Åtgärder

Inga skötselåtgärder vidtas.

4. Friluftsliv och tillgänglighet

Tavlefjärden besöks idag av närboende och en naturintresserad allmänhet, framför allt i form av fågelskådare under en begränsad tid under våren. Området kommer att vara av än större intresse i framtiden bland annat genom dess närhet till Umeå stad och potential som utflyktsmål på cykelavstånd. För närvarande finns inga anläggningar för besökare i eller i anslutning till reservatet. Den förväntade ökningen av besök till följd av reservatsbildningen bedöms inte komma att äventyra områdets naturvärden.

4.1 Skötselområde för friluftsliv och anläggningar

Tavlefjärden kommer att vara av intresse för den naturintresserade allmänheten, som utflyktsmål för närboende och för fågelskådare. Området kommer därför i begränsade delar att tillgängliggöras för besökare. Inom övriga delar ska friluftsliv som grundar sig på allemansrätten kunna bedrivas och besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter. Det övergripande målet för nyttjandet av området är att det sker utifrån dess naturgivna förutsättningar. Åtgärder och anordningar ska därför uppföras och utformas så att besökare kanaliseras till besökspunkter på sådant sätt att störning på naturmiljön eller andra verksamheter och intressen minimeras.

Reservatet ligger knappt 5 km från Umeås närmaste bostadsbebyggelse och nås enklast från Yttertavle by. Tillgängligheten av reservatet ska främjas genom vägvisning från Yttertavlevägen ner till en entré och parkeringsplats som anläggs i södra delen av byn. Vid entrén ska det finnas en informationsskylt och vägvisning ner till en observationsplats vid Tavlefjärdens strand. Här anläggs en utsiktsplattform med utsikt över den inre delen av fjärden. Förslag på placeringar av anläggningarna presenteras på kartan i bilaga 3.

Placering och utformning av dessa besöksanläggningar ska ske i samråd med markägare och närboende.

4.1.1 Kvalitetsmål

- Det ska finnas en tydlig entré till reservatet
- Det ska finnas vägvisningsskyltar från allmän väg ner till entrén
- Det ska finnas en mindre P-plats vid entrén

- Det ska finnas väl underhållna informationsskyltar med beskrivning av naturmiljöer i reservatet, föreskrifter för allmänheten samt en karta
- Det ska finnas en väl markerad stig mellan reservatsentrén och utsiktsplattformen
- Det ska finnas en utsiktsplattform med goda utblicksmöjligheter över Tavlefjärdens inre del

4.1.2 Skötselåtgärder

- Uppsättning av vägvisningsskyltar vid avfart från allmänna vägen och vid vägkorset nere i byn.
- Anläggning av entré och P-plats för ca 5 personbilar.
- Information om det skyddade området sätts upp vid entrén och vid utsiktsplattformen. På informationstavlorna anges områdets bevarandevärden, varför det är skyddat och vilka föreskrifter som gäller, vem som är ansvarig för förvaltningen och en karta med reservatets gränser samt besöksanläggningar.
- Uppmarkering och anläggning av stig, alternativt väg ner mot utsiktsplattformen.
- Anläggning av utsiktsplattform.
- Åtkomst av väg för reservatet ändamål löses genom vägförrättning

5. Övriga anläggningar

I reservatets sydvästra del finns en mindre båtplats på samfälld mark inom Yttertavle by. Inom reservatet finns också utloppsdiken från dikessystem på åker och skogsmark som avvattnar angränsande mark.

6. Nyttjanderätter

Jakt får bedrivas av jakträttsinnehavare enligt gällande jaktlagstiftning och i enlighet med gällande reservatsföreskrifter. Fiske får bedrivas i enlighet med gällande lagstiftning.

7. Utmärkning av gränser

Reservatet skall märkas ut enligt svensk standard (SIS 03 15 22) genom målning på träd inom reservatet i gränsgatan och uppsättning av stolpar med reservatsbricka i gränsvinklar och där det är naturligt för besökare att korsa reservatsgränsen. Gränserna bör ses över vart 5:e år och målas om vid behov.

8. Sammanställning av skötselåtgärder

Skötselåtgärder inom Tavlefjärdens naturreservatet

Skötselåtgärd	Var	När	Ansvar
Uppsättning av vägvisningsskyltar	Enligt karta	2010-2012	Länsstyrelsen
Anläggande av P-plats och entré	Enligt karta	2010-2012	Länsstyrelsen
Anläggning och upppmarkering av stig	Enligt karta	2010-2012	Länsstyrelsen
Anläggning av utsiktsplattform	Enligt karta	2010-2012	Länsstyrelsen

Skötselåtgärd forts.	Var	När	Ansvar
Uppsättning av informationstavlor	Vid entré och vid utsiktsplattform	2010-2012	Länsstyrelsen
Gränsmarkering	Hela reservatet	2010	Länsstyrelsen
Produktion av informationsfolder	Vid entrén	2010-2012	Länsstyrelsen
Webbaserad information	www.ac.lst.se	2009	Länsstyrelsen
Underhåll P-plats, entré, stig samt utsiktsplattform	Enligt karta	Årligen vid behov	Länsstyrelsen
Underhåll Informationstavlor	Vid entré och vid utsiktsplattform	Årligen vid behov	Länsstyrelsen
Distribution informationsfolder	Vid entrén	Vid behov	Länsstyrelsen
Uppdatering information hemsida	www.ac.lst.se	Vid behov	Länsstyrelsen
Underhåll gränsmarkering	Hela reservatet	Vart 5:e år	Förvaltaren
Tillsyn	Hela reservatet	Varje vecka under vår - försommar	Förvaltaren/ Länsstyrelsen
Dokumentation och uppföljning	Hela reservatet	Löpande och vart 6:e år	Förvaltaren

9. Tillsyn och uppföljning

För tillsyn av reservatsföreskrifternas efterlevnad samt för anläggningar, utmärkningar och skyltar inom reservatet ansvarar Länsstyrelsen. All tillsyn ska dokumenteras skriftligt. Tillsynen ska ske genom besök i reservatet en gång i veckan under vår – försommar samt vid behov övriga delar av året. Brister och fel ska dokumenteras skriftligt samt med foto och rapporteras och åtgärdas.

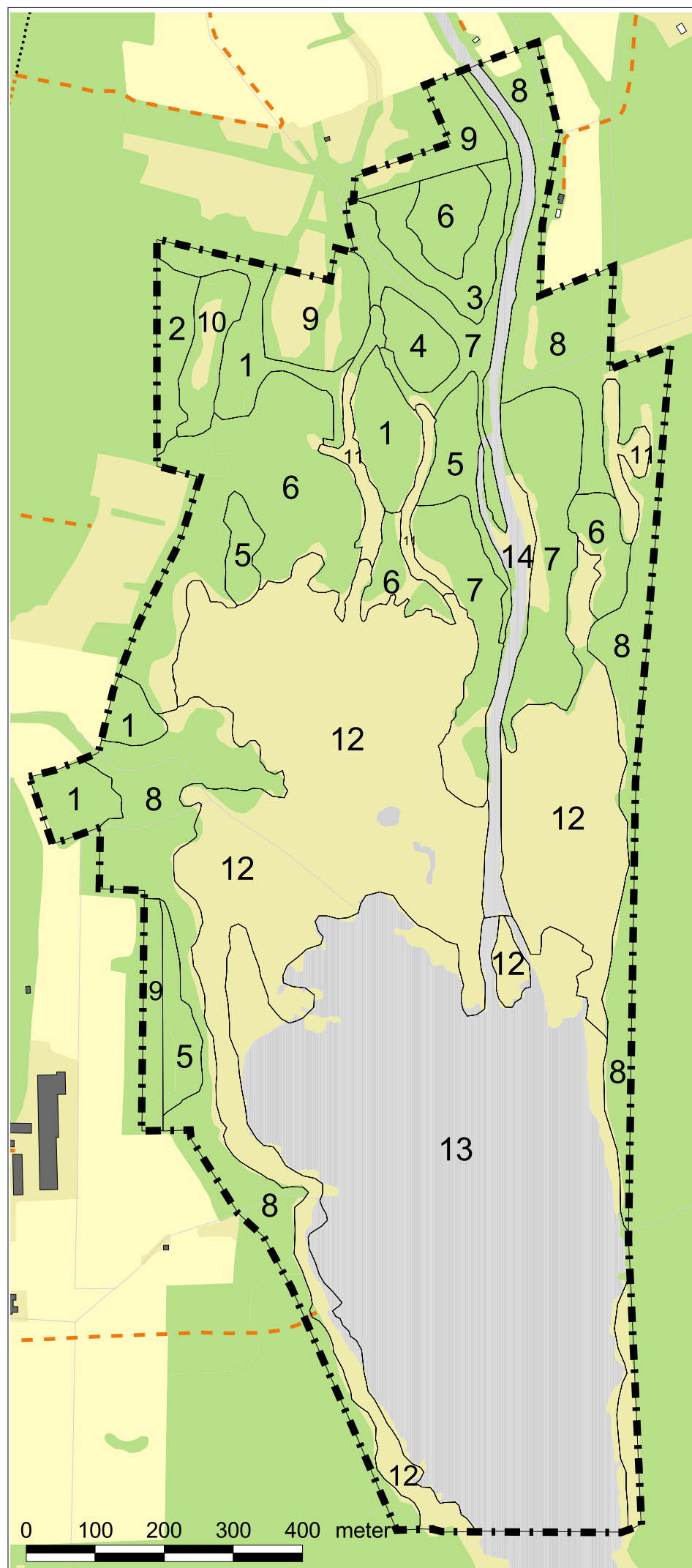
I samband med skötselåtgärder ska utgångsläget innan åtgärden, tidpunkt för åtgärd, åtgärdens omfattning och utförande samt uppnått resultat dokumenteras för att möjliggöra en långsiktig uppföljning. Vidare ska även kostnaderna för åtgärderna noteras. En nationell metod för uppföljning av reservat och Natura 2000-områden håller på att utarbetas. Denna kommer sedan att ligga som grund för hur uppföljningen av reservatets naturvärden kommer att se ut.

Tillsynen och uppföljningen av reservatet kommer tillsammans att utgöra ett underlag för en eventuell revidering av skötselplanen.

Förvaltaren av området, Stiftelsen Naturvård vid nedre Umeälven, utför normal tillsyn, undantaget myndighetstillsyn. Förvaltaren svarar även för dokumentation av vilka skötselåtgärder som genomförts, kostnadsutfall, när de genomförts under året samt för uppföljning av naturreservatet enligt ovan.

Stiftelsen svarar för uppföljning vart 6:e år av:

- Bevarandemål för habitatens areal, strukturer och funktioner
- Bevarandemål för typiska kärlväxter, svampar och fåglar,
- Besökarnas upplevelser.

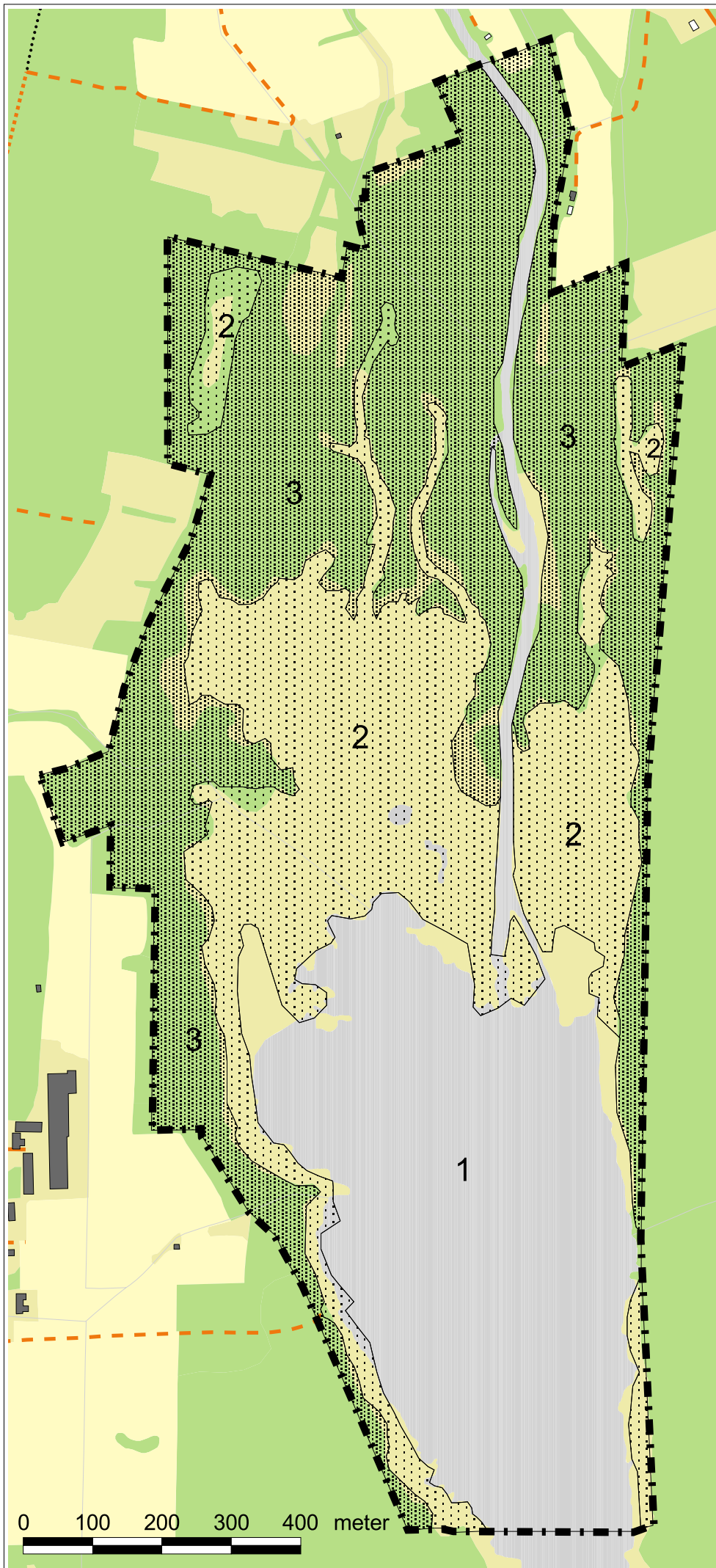

Bilaga 1.
Karta över naturtyper (enligt Vegetationstyper i Norden, 1994),
tillhörande Skötselplan för
Tavle fjärdens naturreservat.
Dnr 511-9613-2004

 Reservatsgräns

1. Granskog av blåbärsristyp
2. Sumpgranskog av ristyp
3. Granskog av lågörttyp
4. Granskog av ormbunkstyp
5. Blandskog av örttyp
6. Sumpbjörkskog av ris-grästtyp
7. Gråalskog
8. Sumpsnårskog av vide-örttyp
9. Skog i igenväxningssuccession
10. Gran-björkkärr av fattig vitmosstyp
11. Mjukmattekärr av starr-vitmosstyp
12. Mjukmattekärr av ört-starr-vitmosstyp
-brunmosstyp
13. Högvassar av sjösävyp
14. Vegetationsfria vattenytor

Bilaga 2.
Karta över skötselområden,
tillhörande Skötselplan för
Tavlefjärdens naturreservat.
Dnr 511-9613-2004.

- 1 Vattenområde med fri utveckling
- 2 Våtmarker med fri utveckling
- 3 Skog med fri utveckling
- Reservatsgräns

Bilaga 3. Karta över besöksanläggningar, tillhörande Skötselplan för Tavlefjärdens naturreservat. Dnr 11-9613-2004

Utsiktsplattform

Vägvisningsskylt

Entré och parkering

Gångstig

Reservatsgräns